

ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ, РЕЛІГІЙНА ПРАКТИКА ТА АСИМІЛЯЦІЯ КОНФЕСІЇ СВІДОМОСТІ КРІШНИ В УКРАЇНСЬКОМУ КОНТЕКСТІ

Міжнародне Товариство свідомості Крішни («МТСК», переклад англійського «ISKCON» — «International Society for Krishna Conciseness») належить до гілки традиційного гаудія-вайшнавизму (вішнуїзму), що, в свою чергу, є одним з домінуючих монотеїстичних напрямів в індуїзмі. Згідно з релігійною традицією, що нараховує багато тисяч років, всі послідовники вайшнавизму визнають авторитет ведичних священних писань, храмове поклоніння Господу та передачу духовного знання від учителя до учня через безперервну учнівську послідовність. Письмо Вед сягає своїм корінням далекого минулого. П'ять тисяч років тому Веди були записані на санскриті, мові, з якої походять всі індоєвропейські мовні групи.

Гаудія-вайшнавизм (або крішнаїзм) ґрунтується на таких ведичних писаннях, як Бхагавад-Ґіта, Бхагавата-Пурана («Шрімад-Бхагаватам»), Чайтан'я-Чаритамріта та інші. З усіх священних Писань індуїзму Бхагавад-Ґіта має найбільшу популярність та всесвітнє визнання.

Історія та основи віровчення конфесії. Історично витоки української культури сягають своїми коренями в далеке минуле, а саме — в індоєвропейську пракультуру. Це знаходить свій відгук в тисячах спільних коренів найбільш вживаних та усталених слів в санскритській та українській мовах, в народному одязі, обрядовості та багатьох інших деталях, зокрема і в козацькому оселедці. Це стає очевидним з археологічних розкопок курганів, зокрема трипільських. Саме тому ментальність українця більш споріднена з культурою Сходу, насамперед з Індією, аніж з європейським мисленням. Ми вважаємо, що саме ці чинники зумовили те, що нова, як для України, конфесія Свідомість Крішни гармонійно входить в український культурний контекст.

Основний метод духовного вдосконалення гаудія-вайшнавів — це оспівування Святих Імен Бога, на чому особливо наголошував

Шрі Чайтан'я Махапрабгу — великий релігійний реформатор Індії XVI ст. Шрі Чайтан'я підкреслював необхідність бгакті (відданого служіння), любові до Бога як шляху поклоніння та усвідомлення Його. Дотримуючись прикладу попередніх авторитетів, він надавав особливого значення оспівуванню Святих Імен Бога гуртом (т.зв. «кіртан»), вважаючи що в такий спосіб людина допомагає не лише собі (як при повторенні на вервиці), але й усім оточуючим людям, які її слухають. Згідно з віровченням вайшнавизму, Святі Імена Бога наділені особливою силою та могутністю, надаючи можливість кожному відчутти присутність Господа в Його Імені. Шрі Чайтанья вважав, що кульмінацією духовного життя та повторення Святих Імен є встановлення особистісних стосунків з Богом, Верховною Особою.

Згідно з теологією вайшнавизму, саме в особистісному прояві Бога найбільш повно виражені всі Його духовні якості. Господь активно втручається в перебіг подій цього світу та відповідає на молитви віруючих, але водночас в своєму трансцендентному бутті Він завжди перебуває поза матеріальним часом і простором. Різні іпостасі та аспекти одного єдиного Бога відповідають різним Святим Іменам, головними з яких для вайшнавів є Вішну («Всюдисущий») та Крішна («Всеприваблюючий»).

Всі гаудія-вайшнави дотримуються чотирьох регулюючих принципів духовного життя, зокрема: 1) не вживають в їжу м'ясо, рибу та яйця (вайшнави є лакто-вегетаріанцями, тобто вживають в їжу всі види молочних продуктів); 2) не вживають одурманюючих та наркотичних засобів, тютюну, навіть чай та каву; 3) не беруть участь в азартних іграх; 4) статеві стосунки допускають лише в межах шлюбу.

Завдяки зусиллям Бгактіведанти Свами Прабгупади релігія вайшнавизму була поширена в західному світі. Прабгупада приїхав на Захід 1966 року, не маючи фінансової підтримки та джерел прибутку, знайомих чи житла. З того часу, лише за 12 років, Прабгупада заснував 108 центрів Товариства Свідомості Крішни на всіх континентах світу, в такий спосіб здійснивши пророцтво Чайтан'я.

На територію колишнього Радянського Союзу Свідомість Крішни була принесена 1972 року під час візиту до країни Бгактіведанти Свами. З того часу конфесія розвивається також і в Україні.

Перша громада вайшнавів на теренах України була зареєстрована 1990 року в місті Києві. Нині в країні офіційно зареєстровано 42 громади конфесії. Громади існують в обласних та в багатьох районних центрах. Керівний орган, Центр громад свідомості Крішни, було засновано 1993 року. Кількість послідовників крішнаїзму нараховує близько 40 тисяч. Громади об'єднані в п'ять Регіональних управлінь. Центр громад об'єднує всі організації Свідомості Крішни України.

На даний момент конфесія вже пройшла період сплеску кількісного росту, що відбувся за часів «перебудови» та був зумовлений тогочасною новизною та відсутністю будь-яких традиційних орієнталістських релігій. Про це свідчать статистичні дані Держкомнацрелігій, що відображають динаміку реєстрації релігійних громад Свідомості Крішни в різні роки. Керівники конфесії вважають, що на даний час вона зайняла належну їй нішу в українському суспільстві, тому сьогодні головним завданням для неї є внутрішній розвиток: духовна освіта для членів конфесії, піклування про парафіян, пастирська робота тощо.

Штаб-квартира МТСК знаходиться в Індії, в Західній Бенгалії, у м. Маяпур. Керівництво Товариством здійснюється керівною координаційною радою (англійською GBC — Governing Body Commission), заснованою Прабгупадою ще 1970 року. Керівна рада у складі представників країн та регіонів світу щорічно збирається в Маяпурі на свої засідання. Вона має й українське представництво.

Соціальна позиція та благодійність. Послідовники вайшнавизму надають велику увагу сімейним цінностям, оскільки здорова та успішна сім'я є запорукою благоустрою всього суспільства. Переважна більшість вайшнавів (близько 90%) — сімейні люди, які виховують дітей, підтримують сім'ї, займають активну соціальну позицію. Ті віддані, які вирішили присвятити все своє життя служінню Богу, приймають сан священнослужителя і займаються переважно літературною та пастирською діяльністю.

Храми Міжнародного Товариства свідомості Крішни також є культурними та релігійними центрами для етнічної індійської діаспори. Саме тому, що має місце і в Україні, їх відвідує індійська молодь, студенти та підприємці, для яких священнослужителі проводять різні обряди — весілля, посвяти та ін.

Основними соціальними та культурними програмами Товариства є:

1. «Їжа життя» — благодійний фонд, створений для благодійної діяльності, займається роздаванням їжі малозабезпеченим, людям похилого віку, інвалідам, студентам та нужденним за списками місцевих райдержадміністрацій. З 1992 року роздано близько двох мільйонів порцій. Вся благодійна діяльність здійснюється за рахунок місцевих громад. Нині на території України працює більше 30 центрів роздаванням їжі, в яких за час існування місії було безкоштовно роздано 1,5 млн. порцій вегетаріанської їжі. У Києві функціонує їдальня, де протягом восьми років щоденно роздається 100-150 порцій гарячих обідів нужденним. Крім того, благодійна місія «Харе Крішна — їжа життя» проводить разові акції, під час яких роздається їжа дітям з багатодітних сімей, ветеранам війни, іншим нужденним.

2. «Міцна родина» — соціальна програма, спрямована на зміцнення шлюбу та родинних зв'язків.

3. «Ведичне кулінарне мистецтво» — популяризація здорового способу життя та вегетаріанського харчування, проведення семінарів з приготування різноманітних вегетаріанських страв.

4. Система наставництва для парафіян конфесії.

5. Вивчення та поширення Ведичної літератури. Конфесія видає Ведичну літературу, перекладену українською та російською мовами. Для надання всім бажаючим людям духовного знання існують дві Духовні академії Свідомості Крішні (в Києві та Донецьку), а також навчальні філії Академій в інших містах. Регулярно виходять з друку періодичні видання конфесії — журнал «Цивілізація» та газета «Дім Прабхупади» (раз на 2 тижні), а також інші періодичні видання місцевих громад для задоволення потреб віруючих.

Ставлення до інших конфесій. Послідовники Руху свідомості Крішні з повагою ставляться до будь-якої істинної релігії, а також до свободи вибору кожної людини. На відміну від нових релігійних рухів та сект, які виправдовують своє існування уявною необхідністю змінити чи покращити традиційні релігійні системи, ми не вважаємо, що останні потребують такого «покращення». Удосконалення й оновлення, притаманні кожній живій духовній традиції, виняткова прерогатива її носіїв. Розвиток Товариства Свідомості Крішні в Україні викликаний не уявними «недоліками» інших релігій, а достоїнствами самої ведичної традиції, що базується на шанованих у всьому світі і в Україні священних санскритських текстах. Відомі розходження між різними священними писаннями, на нашу думку, не свідчать про істинність одних та неістинність інших. По своєму замислу Господь дав різним народам у різні часи різні писання. Він же по своїй безмежній милості Сам піклується про те, щоб щирі й серйозні люди, які слідуєть Його вказівкам у будь-якій з цих традицій, повернулись до Нього. Ми засуджуємо прозелітизм у відношенні до послідовників всіх світових релігій. Засновник нашого Руху Шріла Прабгупада писав з цього приводу, що кожен «повинен слідувати засадам обраної ним релігії. Будучи індузом, мусульманином чи християнином, людина повинна слідувати власним релігійним принципам». Безперечно, визнаючи свободу вибору, яку дав людині Всевишній, і право кожного громадянина України слідувати тій релігійній традиції, яка більше надихає його на служіння Богу і Батьківщині, ми вважаємо, що людина, яка свідомо дала обітницю вірності певній релігійній традиції, не повинна порушувати їх. Разом з тим ми вважаємо, що недопустиме возвеличення одних релігій за рахунок приниження інших. Шріла Прабгупада з цього приводу писав: «...віддані (тобто послідовники Руху свідомості Крішні — А.Ч.) не повинні критику-

вати інші релігії. (...) Замість того, щоб критикувати релігійні системи, віддані повинні закликати їхніх послідовників ретельно слідувати принципам своїх релігій». Послідовники Товариства Свідомості Крішни готові до діалогу з іншими релігійними традиціями, а тим, хто бажає, раді допомогти глибше зрозуміти свою.

Згідно з проведеним опитуванням, більшість послідовників Свідомості Крішни в Україні в минулому не сповідували жодної релігії. Переважно це представники творчої та гуманітарної інтелігенції, люди, які цікавляться філософією, Сходом та йогою.

Ставлення до чинного законодавства та можливих змін в ньому. Українські послідовники Свідомості Крішни вважають, що діюче в Україні законодавство, насамперед «Закон про свободу совісті», відповідає цивілізованим міжнародним нормам. На нашу думку, завдання полягає в тому, щоб забезпечити чітке дотримання цього Закону як з боку держави, так і віруючими. Ми вважаємо неприйнятною будь-яку дискримінацію щодо так званих «релігійних меншин» та надання статусу найбільшого сприяння лише кількісно більшим конфесіям.